

Fredags-
kronikkenAlexander
CappelenBård
HarstadOla
KvaløyKatrine
LøkenSimen
MarkussenMari
RegeKaren Helene
Ulltveit-Moe

Lykkelig uvitende

Å si nei til konsekvensutredning er ikke nødvendigvis irrasjonelt.

Det var duket til debatt på Kverulankatedralen i Stavanger. Politikere, akademikere og næringslivsfolk diskuterte LOVE. Om det ikke var kjærlighet i luften, var stemningen like fullt ladet. Lokalet var fylt til randen, med ungdommer i flertall, og vi fikk følelsen av at noe sto på spill. Bør man tillate petroleumsaktivitet utenfor Lofoten og Vesterålen?

Spørsmålet ypper til strid langs flere dimensjoner: Vekstpotensialet for olje- og gassnæringen, verdien av urørt natur, fiskeri- og klimainteresser, og ikke minst kampen om identitet og nasjonal merkevarebygging.

I debatten ble ikke det springende punktet utbygging i seg selv, men om en skulle si ja eller nei til konsekvensutredning. En konsekvensutredning betyr ikke nødvendigvis utbygging, men gir oss mer kunnskap om inntekter, kostnader, ringvirkninger og miljøutfordringer.

Dette burde være enkelt. Mer kunnskap kan da umulig være negativt. I en tid med falske nyheter og alternative fakta, synsing og historiefortelling, er det vel nettopp solide konsekvensutredninger vi bør basere oss på?

Da professoren i panelet (Klaus Mohn) uttrykte usikkerhet rundt dette, sperret mange opp øynene. En professor som per definisjon skal være interessert i kunnskap, finner det ikke opplagt at man bør innhente mer kunnskap. Har det postfaktuelle samfunn nådd academia?

Forhåpentlig ikke. Spørsmålet om konsekvensutredning er ikke trivielt. Det kan omformuleres og gjøres mer generelt: Vil beslutningstagere som får mer informasjon ta bedre beslutninger?

Ifølge standard økonomisk teori er svaret ja. En rasjonell beslutningstager vil aldri ha vondt av mer informasjon, så lenge den ikke er for kostbar å innhente.

Men standard økonomisk teori er ikke lenger like standard. Det er en voksende forskningslitteratur på såkalt «information avoidance» som viser at vi mennesker i mange tilfeller finner det optimalt å unngå informasjon. Noen ganger simpelthen fordi vi ikke liker

Ingen har full oversikt over konsekvensene av petroleumsaktivitet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Men hvis en er usikker på hvilken beslutning som er den rette, er det ikke opplagt at man bør støtte en konsekvensutredning, skriver artikkelforfatteren. Her fra Reine i Lofoten. Foto: Istock

Fredags- kronikken Ola Kvaløy

informasjonen vi forventer å få, men andre ganger fordi vi vet at informasjonen kan lede til dårligere beslutninger.

Et eksempel på det siste er knyttet til såkalt tidsinkonsistente preferanser. Vi kan bestemme oss i dag for at hvis vi får informasjon A, så beslutter vi X, mens får vi informasjon B, så beslutter vi Y. Men når informasjon A så

foreligger, blir vi likevel fristet til å velge Y. Dette oppstår spesielt hvis gevinstene ved Y ligger nærmere i tid enn kostnadene.

Hvis en vet at en kan bli fristet til å endre beslutning på denne måten, kan det være bedre å ikke innhente informasjon. Det handler om selvkontroll. Er en for glad i dessert, bør en ikke sjekke menyen.

En annen variant er knyttet til hvordan vi tolker og forholder oss til ny informasjon, særlig hvis informasjonen overrasker. Forskning viser at vi noen ganger feiltolker ny informasjon til en slik grad at det kan være bedre å la være å innhente den. Fra finansmarkedene vet en for eksempel at tilbakemeldinger på egne investeringer kan gi dårligere investeringsbeslutninger fremover i tid.

Hvis det er kostnader knyttet til informasjonsinnhentingen står en også i fare for å bli for ivrig etter å få noe igjen for disse utleggene. Dette kalles «sunk cost fallacy». En konsekvensutredning koster penger, men det er sunkne kostnader og skal ikke påvirke senere beslutninger. Det er imidlertid lettere sagt enn gjort. Har en først brukt noen

millioner på å innhente informasjon, vil en gjerne bruke denne informasjonen aktivt til å gjøre noe, i stedet for passivt til å la være. Når det gjelder konsekvensutredninger av oljeutvinning har historien også vist at man så å si aldri har kommet til å la være.

Spørsmålet om LOVE er imidlertid ikke bare et beslutningsproblem. Ulike interesser står mot hverandre og det kan være strategiske grunner til ikke å vite. Motstandere av konsekvensutredning argumenterer for at informasjonen om miljøkostnadene vil bli klarere på et senere tidspunkt enn informasjonen om gevinstene. Olje- og gassnæringen ser også denne risikoen, og vil derfor haste for å åpne områdene slik at ressursene kan utvinnes før de blir utilgjengelige og før de taper verdi.

Motstanderne er heller ikke trygg på at informasjonsinnhentingen er nøytral. Prosessen blir organisert og regissert av et politisk ledet olje- og energidepartement som gjerne har interesser i et utbyggingsutfall.

Ingen har full oversikt over konsekvensene av petroleumsaktivitet utenfor Lofoten, Vester-

ålen og Senja. Men hvis en er usikker på hvilken beslutning som er den rette, er det ikke opplagt at man bør støtte en konsekvensutredning.

Mer informasjon kan enkelte ganger gi dårligere beslutninger.

Ola Kvaløy, professor i økonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger og NHH

Mer debatt s. 34-36 →

De vil i verste fall gjøre Tyrkias allerede mangelfulle demokrati til et grunnlovsfestet flertallsdiktatur med Erdogan i spissen

Joakim Parslow, førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.